

Nr. A84/020

21 maart 1984

ILLEGALE MAROKKAANSE OPPOSITIE- EN VERZETSBEWEGINGEN

In dit vierde en laatste rapport in een serie over Marokko wordt aandacht geschonken aan in West-Europa opererende illegale oppositie- en verzetsbewegingen, die soms ook in het moederland zelf actief zijn (geweest). Het accent valt daarbij op de links-radicalen bewegingen 'Mouvement Option Révolutionnaire' en 'Ilal Amam', al was het maar omdat deze groeperingen ook in Nederland over aanhang c.q. cellen beschikken. De lezer dient zich evenwel te realiseren dat op het ogenblik de islamitische fundamentalisten zowel in Marokko als onder de gastarbeiders in West-Europa hogere ogen lijken te gooien dan de marxisten-leninisten e.d..

In deze FOCUS wordt voorts vrij summier melding gemaakt van de relaties die er bestaan tussen Marokkaanse belangenorganisaties in West-Europa en 'Option' respectievelijk 'Ilal Amam'.

ILLEGALE MAROKKAANSE OPPOSITIE- EN VERZETSBEWEGINGEN

Het 'Front National de la Libération du Maroc' (FNLM)

Zoals in een vorig rapport reeds werd gemeld, vluchtte , een van de belangrijkste leiders van de radicale vleugel binnen de oppositionele 'Union Nationale des Forces Populaires' (UNFP), in 1966 uit Marokko naar het buitenland. Na de machtsovername in Lybië door kolonel in september 1969 belandde hij uiteindelijk in dat land. Van daaruit bouwde hij - buiten de UNFP-leiding om onder radicale partijgenoten zowel in als buiten Marokko een geheime, op subversieve activiteiten gerichte organisatie op, het 'Front National de la Libération du Maroc' (FNLM). Deze beweging wilde met alle middelen strijden voor de omvorming van het als feodaal aangemerkte koninkrijk Marokko tot wat genoemd werd een democratische volksrepubliek. In deze kringen werd de in 1965 verdwenen legendarische oppositieleider als idool vereerd.

Na enkele incidentele bomaanslagen, kwam het op 3 maart 1973, de nationale feestdag, tot een hele golf van acties in Marokko, waarbij in verschillende steden explosieven tot ontploffing werden gebracht en op enkele plaatsen zelfs schermutselingen tussen gewapende infiltranten en veiligheidstroepen plaatsvonden *). In pamfletten, die in West-Europa werden verspreid, werden deze daden het eerste openbare optreden genoemd van de 'Révolution Populaire Armée Marocaine' (RPA), welke organisatie werd aangeduid als de militaire vleugel van het FNLM **). Rond diezelfde tijd vormde in de Lybische hoofdstad Tripoli een 'Conseil de la Révolution'. Over de samenstelling en de activiteiten van deze raad is dezerzijds nimmer iets naders bekend geworden.

*) Op de reactie van de autoriteiten op deze aanslagen werd reeds ingegaan in Focus nr. A84/014 d.d. 6-3-1984, blz. 6.

**) Exemplaren van deze pamfletten werden in het Limburgse Geleen aangetroffen. De aanplakbiljetten waren afkomstig uit Marokkaanse kringen in België.

Alhoewel de geweldsgolf in maart 1973 werd aangeduid als het begin van een echte gewapende volksstrijd onder leiding van het FNLM, werd nadien evenwel vrijwel niets meer vernomen van deze organisatie, terwijl de volksstrijd - in de door het Front bedoelde zin - anno maart 1984 nog steeds op zich laat wachten.

De 'Mouvement Option Révolutionnaire'

In december 1975 verscheen in Parijs het eerste nummer van een 'Option Révolutionnaire' genaamd Franstalig blad van radicale Marokkaanse opposanten. Volgens de kop was het blad een bijlage bij het Arabische blad 'Alikhtiar Athaouri' (in het Frans 'Option Révolutionnaire') en wilde deze benaming herinneren aan de titel van het strategie-voorstel dat aan het UNFP-congres van 1962 had voorgelegd als "revolutionair alternatief" *). 'Option Révolutionnaire' stelde zich vooral ten doel de door deze radicale Marokkaan uitgezette lijn voort te zetten. Na enige tijd werd het duidelijk dat er niet alleen sprake was van een blad, maar ook van een 'Mouvement Option Révolutionnaire', zij het dat het nog steeds niet vaststaat of daarbij aan een goed georganiseerde partij moet worden gedacht of slechts aan een op een meer vrijblijvende leest geschoeide beweging. Alhoewel daaromtrent geen zekerheid bestaat, duidt veel erop dat in ieder geval een deel van de aanhang afkomstig was uit kringen van het oude FNLM.

Vanaf het begin was het duidelijk dat de grote man achter het blad - en de beweging - was en dat het vooral de bedoeling was om te ageren tegen de instemming door de leiding van de 'Union Socialiste des Forces Populaires' (USFP) met zowel het regeringsbeleid inzake de Sahara-kwestie als de daarmee nauw verband houdende denkbeelden van de koning betreffende de noodzaak van een nationale consensus. Onophoudelijk werd betoogd dat revolutionaire daden en gewapende strijd gericht op radicale politieke en economische hervormingen de hoogste prioriteit moesten blijven genieten.

*) Vgl. Focus nr. A84/014 d.d. 6-3-1984, blz. 4. Omtrent het genoemde Arabische blad is dezerzijds niets naders bekend.

***) Vgl. Focus nr. A84/013 d.d. 2-3-1984, blz. 5/6.

In de kolommen van 'Option' werd in de afgelopen jaren hardnekkig beweerd dat de Sahara-kwestie door het paleis werd misbruikt om als valstrik voor de oppositie te dienen en om de in feite veel belangrijker binnenlandse problemen te verdoezelen. In kringen rond het blad vond men weliswaar ook dat de Westelijke Sahara deel uitmaakte van Marokko, maar was men van mening dat dit gebied in de huidige situatie allereerst zou moeten dienen als een uitvalsbasis voor de bevrijding van Marokko. Interessant is dat ook in deze kring niet alleen iedere bemoeienis van buitenstaanders (lees: Algerije) met de Sahara-kwestie ondubbelzinnig werd afgewezen, maar eveneens de Saharaanse bevrijdingsbeweging 'Frente Polisario' iedere representativiteit werd ontzegd.

Vrees voor opkomst islamitische fundamentalisten

De laatste jaren bleek steeds duidelijker dat men in de kringen rond 'Option' de opkomst van islamitisch-fundamentalistische groeperingen in Marokko en onder de Marokkaanse gemeenschap in West-Europa als zorgelijk beschouwde. Deze vrees viel bijvoorbeeld duidelijk te destilleren uit de wijze, waarop gereageerd werd op de vrijlating van USFP-leider in het voorjaar van 1982. Volgens het blad zag het paleis in de groeiende invloed van de fundamentalisten een veel groter gevaar dan in de activiteiten van de sociaal-democratische oppositie (lees: de USFP) en was alleen maar vrijgelaten omdat de koning van hem verwachtte de aanwas van de radicale islamitische bewegingen een halt te kunnen toeroepen.

Breuk met

In een in mei 1983 verschenen nummer van 'Option' werd melding gemaakt van een begin februari van dat jaar uitgegeven communiqué, waarin de gelijknamige beweging afstand nam van . Het zou steeds duidelijker zijn geworden dat hij zich "slechts op tactische gronden en alleen voor de vorm" bij deze groepering had aangesloten. Volgens de verklaring was "in feite niet meer dan een pragmaticus die maar op een ding uit was : de macht in Marokko". Men wreef hem voorts aan dat hij "ondanks al zijn revolutionaire taal nimmer definitief en volledig met de USFP had gebroken", maar in werkelijkheid net als de top van die partij "de strijd van de massa ondergeschikt

had gemaakt aan de eigen élitaire belangen". Op grond van deze constatering stelde men niets anders te kunnen doen dan radicaal met te breken.

Naar verluidt was de breuk met vooral het gevolg van de woede die in 'Option'-kringen opstak, toen men daar lucht kreeg van de voor waar aangenomen geruchten inzake geheime contacten die hij zou hebben onderhouden met de in januari 1983 omgekomen generaal *). Men nam het hem hoogst kwalijk dat hij daarover zijn volgelingen nimmer had ingelicht.

Opmerkelijk genoeg werd ook nog door zijn tegenstanders verweten dat hij "het bloeddorstige Iraakse regime was blijven steunen, zelfs toen het de democratische krachten in eigen land op wrede wijze was gaan aanpakken". Deze beschuldiging zal niet alleen de Lybische leiders, maar ook de machthebbers in Damascus waarmee de 'Option'-beweging naar verluidt reeds jaren op goede voet stond, als muziek in de oren hebben geklonken. Of men met deze aantijging ook een opening heeft willen maken naar het Iraanse regime, kan dezerzijds nog niet beoordeelt worden; onmogelijk is het evenwel zeker niet.

opnieuw onder vuur

Uit pamfletten die 'Option' in West-Europa verspreidde na de arrestatie van en enkele andere radicale USFP-ers in mei 1983 **) bleek - zoals verwacht mocht worden - dat men in het conflict tussen en de radicalen partij koos voor de laatsten. De USFP-leider werd er zelfs impliciet van beschuldigd de politie te hebben ingeschakeld om zijn tegenstanders de mond te snoeren.

'Option' in West-Europa

Onder radicale Marokkaanse opposanten in West-Europa beschikt 'Option' over enige, zij het waarschijnlijk geringe aanhang. Er vindt periodiek overleg plaats tussen leiders van de beweging in verschillende Westeuropese landen, meestal in Parijs of Brussel, omdat daar de belangrijkste kernen van de groepering zouden zijn gevestigd. De laatste jaren zou men zich tijdens deze

*) Vgl. Focus nr. A84/013 d.d. 2-3-1984, blz. 7/8.

**) Vgl. Focus nr. A84/014 d.d. 6-3-1984, blz. 9.

Besprekingen reeds enkele malen hebben gebogen over de toenemende invloed van islamitisch-fundamentalistische krachten op de Marokkaanse gastarbeiders in West-Europa. Naar verluidt zou men inmiddels geconcludeerd hebben dat deze ontwikkeling vooral gekeerd moet worden door zelf actief te worden in religieuze kringen, in het bijzonder door infiltraties in moskeeën *). Volgens sommige berichten zou men op dit terrein met name in Brussel reeds enig succes hebben geboekt.

Een van de belangrijkste 'Option'-leiders in Frankrijk zou een zekere zijn. Er zijn aanwijzingen dat de beweging in de jaren zeventig samenwerkte met de 'Association des Marocains en France' (AMF), een in 1961 opgerichte belangenorganisatie, waarvan het blad 'Al-Jalya' het orgaan zou zijn. Enkele jaren geleden zou het binnen de AMF tot een frontale botsing tussen de 'Option'-aanhangers en de volgelingen van 'Ilal Amam' zijn gekomen. Sedertdien zou 'Option' nog slechts contacten onderhouden met enkele AMF-afdelingen c.q. afsplitsingen daarvan.

Er zijn aanwijzingen dat 'Option' in Spanje goede banden heeft met de 'Association de l'Immigration Marocaine en Catalogne' (AIMC), terwijl alles erop duidt dat in België nauw wordt samengewerkt met het in Brussel gevestigde 'Maison du Maroc' ('Dar Al-Maghrib'), waarvan de grote man zou zijn ***).

In Nederland worden het 'Komitee van Marokkaanse Arbeiders in Rotterdam' (KMAR) en de 'Associatie van Marokkaanse Migranten in Utrecht' (AMMU) beheerd:

*) In dit verband is het interessant dat de Marokkaanse secretaris-generaal van de door Lybië gesteunde en gecontroleerde 'Stichting Al-Da'wa Al-Islamiya / afdeling Utrecht' (vgl. Focus nr. A84/006 d.d. 30-1-1984, blz. 8) volgens onbevestigde berichten een 'Option'-lid is.

**) Op 'Ilal Amam' zal hieronder nader worden ingegaan.

***) , de Marokkaanse beheerder van het pro-Iraakse 'Maison d'Arabe' in Brussel, die in de jaren zeventig wel de belangrijkste medestander van werd genoemd, zou reeds enkele jaren geleden met 'Option' en zijn oude makker hebben gebroken. Gelet op de banden van 'Option' met Irak-vijandige landen als Lybië en Syrië is deze breuk - tenminste in Westerse ogen - eigenlijk alleen maar logisch te noemen.

door 'Option', terwijl deze beweging ook in Amsterdam, Breda en Weert over enkele aanhangers lijkt te beschikken. Sedert 1981 verschijnt er een onregelmatig uitkomende Nederlandstalige uitgave van het blad 'Option', waarin als contactadres een postbus in Rotterdam wordt genoemd. De tegenstelling 'Option' versus 'Ilal Aman' is in het begin van de jaren tachtig ook in Nederland aan het licht getreden. De afdelingen Rotterdam en Utrecht van het 'Komitee van Marokkaanse Arbeiders in Nederland' (KMAN) braken toen met deze op 'Ilal Aman' georiënteerde belangenorganisatie en gingen als KMAR respectievelijk AMMU verder.

'Option' een brullende muis ?

Alhoewel er onder de 'Option'-aanhang in West-Europa veelvuldig wordt gedelibeereerd over de noodzaak van gewelddadige acties in Marokko en plannen daartoe o vermoedbaar worden geformuleerd, is men er voorzover bekend zeker de laatste jaren niet in geslaagd tot concrete daden te komen. Het feit dat rond de jongste ongeregeldeheden in Marokko in geen enkel persbericht melding is gemaakt van betrokkenheid van als 'Option'-activisten of -sympathisanten aangeduide personen, doet vermoeden dat de beweging tenminste in het moederland niet noemenswaardig wortel heeft geschoten.

Belangrijk is dat alles erop duidt, dat de 'Option'-leiders gewelddaden in West-Europa afwijzen. Reeds enkele malen zijn signalen opgevangen dat men zich er in die kringen terdege van bewust zou zijn, dat dergelijke activiteiten alleen maar negatieve gevolgen kunnen hebben voor de positie van de Marokkaanse gastarbeiders in dit werelddeel. De enige onzekere factor in dezen is dat het onberekenbare Lybië een nogal sterke greep op 'Option' zou hebben.

'Ilal Aman'

In het begin van de jaren zeventig richtten als nieuw-links aangeduide UNFP-dienten een nieuwe illegale oppositiebeweging op in Marokko dan wel Parijs onder de naam 'Ilal Aman' (in het Frans 'En Avant'). Deze streefde naar omverwerping van de monarchie en vestiging van een volksrepubliek. Voorts stelde men zich vanaf het begin op achter het onafhankelijkheidsstreven van het Saharaanse volk.

Opmerkelijk was dat 'Ilal Aman' in de loop der jaren niet alleen aanhang kreeg onder de Marokkanen in West-Europa, maar ook in het moederland zelf vooral onder intellectuelen en studenten.

In april 1972 werden de twee bij de bevolking bekendste 'Ilal Aman'-leiders, de Jood en de Arabische dichter , gearresteerd. Terwijl na jaren in 1980 weer werd vrijgelaten, zit nog altijd gevangen.

In het afgelopen decennium zijn er in Marokko verschillende politieke massa-processen gevoerd. Bij enkele daarvan werden ook 'Ilal Aman'-aanhangers voor de rechter geleid.

Alles duidt erop dat de beweging tijdens het zgn. voedseloproer in Marokko in januari jl. in ieder geval geprobeerd heeft een stimulerende rol te spelen *).

Als spreekbuis van 'Ilal Aman' fungeerde het in Parijs uitgegeven blad 'Anfasse' (in het frans 'Souffles'), waarvan de linkse activist redacteur was.

De afgelopen jaren zijn er in verband met 'Ilal Aman'-aanhangers en -sympathisanten verschillende aanduidingen en partijnamen opgedoken. Voorzover dat valt te gaan ging het daarbij om zgn. "cover-namen" dan wel om nauw met de beweging samenwerkende splinterorganisaties. In dit verband dient gedacht te worden aan de aanduiding "les frontistes" en aan groeperingen als 'Parti de la Nouvelle Gauche', 'Parti Révolutionnaire (marxiste-leniniste)', 'Mouvement 23 mars' ** en 'Al-Moukatilin' ('de Strijders').

'Ilal Aman' in West-Europa

In het midden van de jaren zeventig heeft er enige tijd coördinerend overleg plaatsgevonden tussen 'Option'- en 'Ilal Aman'-leiders in West-Europa. Rond 1980 kwam het evenwel tot een breuk, voorzover bekend wegens verschillen in opstelling inzake de Sahara-kwestie : de steun van 'Ilal Aman' aan de Saaraanse bevrijdingsbeweging 'Frente Polisario' ging 'Option' te ver. Het is evenwel niet onmogelijk dat ook een rol heeft gespeeld dat de 'Ilal Aman'-mensen de voortdurende pogingen van om hun organisatie onder

*) Vgl. Focus nr. A84/012 d.d. 22-2-1984, blz. 4 en 5.

**) Op 23 maart 1965 hadden in Casablanca hevige ongeregeldeheden plaatsgevonden.

contrôle te krijgen eindelijk beu werden.

Een van de belangrijkste 'Ilal Aman'-leiders in Frankrijk zou een zekere zijn, terwijl ook , die jaren landelijk voorzitter van de 'Assciation des Marocains en France' (AMF) was, een vooraanstaand partijlid zou zijn. Tijdens de interne strubbelingen binnen de AMF in het begin van de jaren tachtig zou het merendeel van de lokale AMF-afdelingen de zijde van 'Ilal Aman' hebben gekozen. Ook de dezerzijds verder onbekende 'Association des Travailleurs Marocains en France' (ATMF) zou door 'Ilal Aman'-aanhangers worden gecontroleerd. Eind januari 1984 organiseerden de AMF en de ATMF in Parijs zowel persconferenties over de ongeregeldheden in Marokko en de regeringsreacties daarop als protestdemonstraties tegen het repressieve overheidsoptreden.

In het begin van de jaren tachtig waren er indicaties dat 'Ilal Aman' in Spanj binnen de dezerzijds verder onbekende 'Association des Travailleurs Marocains en Espagne' (ATME) over aanhang beschikte. Concrete en recente gegevens ontbreken evenwel.

In België controleert 'Ilal Aman' de belangenorganisatie 'Regroupement Marocai en Belgique' (RDM). Deze door een zekere geleide organisatie geeft sedert 1978 een eigen orgaan uit, 'le Regroupement' geheten. De in de BRD bestaande belangenorganisatie 'Marokkanischer Arbeiter Bund' (MAB), die soms wordt aangeduid als 'Marokkanischer Arbeiter Verband' (MAV), lijkt eveneens door aanhangers van 'Ilal Aman' te worden beheerst.

In Nederland wordt het 'Komitee van Marokkaanse Arbeiders in Nederland' (KMAN) en dan vooral de afdelingen Amsterdam en Eindhoven/Helmond, door 'Ilal Aman'-aanhangers gecontroleerd. Vanuit deze hoek wordt het onregelmatig verschijnend blad 'de Marokkaanse Arbeider' uitgegeven.

Sedert het begin van de jaren tachtig kennen de hiervoor genoemde, op 'Ilal Aman' geöriënteerde Marokkaanse belangenorganisaties in Frankrijk, België, de BRD en Nederland een overlegorgaan onder de naam 'Coordination des Organisations Démocratiques des Migrants Marocains en Europe'. In verklaringen pleegt deze club steeds weer solidariteit te betuigen met "het Marokkaanse volk in zijn strijd tegen de onderdrukking, die ondanks de angst dagelijks wordt gevoerd" en wordt onophoudelijk betoogd dat "de strijd van de Marokkanen in

Europa onlosmakelijk is verbonden met de strijd in Marokko voor verbetering van de levensomstandigheden en tegen het onderdrukingsapparaat". Vanaf 1980 organiseert het coördinatie-comité jaarlijks in de maand mei de zgn. 'Moussem', een breed opgezet festival met een naar buiten toe cultureel en folkloristisch karakter *). Tijdens deze tweedaagse massabijeenkomsten treden niet alleen Marokkaanse artiesten e.d. op, maar ook Libanese, Palestijnse en Tunesische kunstenaars. Dat de 'Moussem' evenwel ook een politieke kant heeft, blijkt niet alleen uit het feit dat er altijd sprekers met een oppositionele achtergrond optreden, maar ook uit verschillende folders en affiches. Zo werd in een uit 1983 daterend vlugschrift gesteld dat "door de Moussem de eigen cultuur van de Marokkanen in Europa behouden blijft", waarna dit evenement in een adem door werd afgeschilderd als "een uiting van solidariteit met de strijd van het Marokkaanse volk tegen onderdrukking en repressie". En op een aanplak-biljet uit hetzelfde jaar viel te lezen : " De Moussem is een gelegenheid waarbij Marokkaanse arbeiders in Europa elkaar ontmoeten. Het is een gelegenheid tot uitwisseling van ervaringen en problemen, een gelegenheid tot verzet en het formuleren van eisen".

'Ilal Aman' en de studentenbeweging

Nadat de uit 1956 daterende 'Union Nationale des Etudiants Marocains' (UNEM) in 1973 was verboden **) - voorzover bekend in ieder geval mede omdat deze organisatie zich reeds toen had uitgesproken voor het recht op onafhankelijkheid van het Saharaanse volk -, kreeg de vereniging in het kader van de door het paleis beoogde nationale consensus in 1978 weer toestemming om te gaan functioneren, naar moet worden aangenomen evenwel onder stringente voorwaarden. In september 1979 werd het eerste UNEM-congres na de heroprichting gehouden. Het hete hangijzer, waarover bij die gelegenheid een besluit moest worden genomen, betrof de vraag of men het Sahara-beleid van de regering zou gaan

*)In de afgelopen jaren vond dit gebeuren achtereenvolgens plaats in Parijs (1980), Brussel (1981), Amsterdam (1982) en Dusseldorf (1983).

**) Veel UNEM-leden werden toen gearresteerd, waaronder de toenmalige voorzitter en zijn plaatsvervanger

